

شخصیت و نقش فرد در جامعه

نوشته: محبت شاه گوهری

24 نومبر 2014

فرد می تواند نقش و موقعیت خود را در جامعه تعیین نماید، فرد روابط و مناسبات خود را در جامعه بر اساس منافع و علایق مشترک انتخاب می کند هر فرد در جامعه ای که زندگی می کند شخصیتی واحد دارد و افراد نیز با شرایط تربیتی و موقعیت های زیستی ، تفاوت هایی با یکدیگر دارند، حیات اجتماعی مستلزم سازگاری و تعاضد بین همه آحاد آن است. همان طوری که جامعه باید فرد را در خود بپذیرد و جایگاه و پایگاهی مناسب شان و قابلیت های او در درون خویش برای او ایجاد نماید فرد نیز خود را با جامعه سازگار نماید تا بتواند از امکانات اجتماعی برای رشد و تعالی خود بهره مند شود.

شخصیت اجتماعی هر کس از میزان هم آهنگی و همنوایی او با الگوهای مشترک رفتاری جامعه، نشأت و قدرت می گیرد. افراد جامعه از طریق درون فکن کردن ارزش ها و الگوهای مشترک رفتاری در فراگرد اجتماعی شدن شرکت جسته و در طی آن، هر کس جایگاه و مقام خود را در شبکه روابط اجتماعی پیدا می کند و سپس متناسب با آن جایگاه و مقام به انجام وظیفه و ایفای نقش اجتماعی خود می پردازد. شخصیت اجتماعی هر فرد در عین حال که حکایت از وجه اشتراک ارزشی و رفتاری او با فرهنگ و نظام ارزشی جامعه دارد وجه تمیز او از سایرین نیز می باشد. انسان ها از طریق اجتماعی شدن یاد می گیرند که خود را به عنوان یک موجود مستقل و مختار و مسؤل باز شناسند. خود اجتماعی هر فرد جنبه شخصیتی هم دارد که به واسطه آن جنبه، دیگران در برابر او واکنش

خاصی نشان می‌دهند و با رفتاری خاص مواجه می‌گردند. به نظر برخی از عالمان جامعه‌شناسی، انسان وقتی به خودیت و هویت شخصی خود پی می‌برد که در برابر جامعه قرار گیرد. جامعه‌کاشف فردیت هر فرد است.

عواملی که در اجتماعی شدن و تکوین شخصیت اجتماعی مؤثر اند خانواده و مدارس نقش مهم‌تری را در اجتماعی شدن و سازگاری با فرهنگ و سنن جامعه دارد. شخصیت اجتماعی هر فرد در واقع همان مقام و منزلت اوست. سازگاری فرد با جامعه مستلزم سازگاری جامعه با فرد است، لازمه سازگاری متقابل، وجود توقعات و انتظارات مختلف بین فرد و جامعه می‌باشد.

هر فرد در متن جامعه مانند یک عضو از یک ارگانیزم وظایفی دارد که حدود آن را یک طرف توانایی و قابلیت او و از طرف دیگر ارزش‌ها و کارکردهای جامعه تعیین می‌نمایند. اگر نقش اجتماعی هر فرد توقعات جامعه از او باشد، مقام اجتماعی هر فرد توقعات او از جامعه است، مقام و منزلت اجتماعی هر فرد تابع نقش اجتماعی اوست، جامعه با ملاحظه نقش فرد به او مقام خاصی می‌دهد و شخصیت اجتماعی او را پدید می‌آورد. جامعه با توجه با نقش آفرینی هر فرد به او مقام و شخصیت اجتماعی خاص تفویض می‌کند و در قبال مقام اجتماعی از او مسئولیت می‌خواهد. جامعه اوضاع مختلف اجتماعی را همراه با نقش‌های مختلف به فرد می‌آموزد تا هر فرد متناسب با توانایی و قابلیت اکتسابی یا ذاتی خود بتواند به انتخاب نقش یا اکتشاف نقش بپردازد. مسئولیت اجتماعی وقتی معنا دارد که از دو خصیصه اختیار و قدرت برخوردار باشد. اگر فرد متناسب با نقش و مقام اجتماعی خود دارای اختیار یعنی قدرت انتخاب باشد و یا توانایی انجام کاری را داشته باشد، مسلماً در برابر پاسخ از عمل خود و آثار پیامدهای آن، احساس مسئولیت پیدامی‌کند. بین مسئولیت فرد نسبت به خود و جامعه رابطه منطقی و ضروری وجود دارد. جامعه چون خانواده محیط رشد و تکامل فرد تلقی می‌شود، در واقع خانه دومی است که دامنه کارکردهای آن وسیع‌تر می‌باشد. همان‌طور که هر عضو از اعضای خانواده دارای نقش و مقام خاصی می‌باشد و در برابر مقام و منزلت خانوادگی خویش مسئولیت دارد، طبعاً در خانه بزرگ‌تر خود یعنی جامعه نیز مطابق نقش خویش باید احساس مسئولیت کند، اگر فرد در

جایگاه اجتماعی خود احساس مسئولیت نکند در پی آن شخصیت اجتماعی خود را
نیز از دست میدهد.